Valiokunnan lausunto SuVL 8/2020 vp─ U 45/2018 vp

Suuri valiokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista 1.) ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2021—2027 koskevan monivuotisen rahoituskehyksen vahvistamisesta (rahoituskehysasetus); 2.) ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä (omien varojen päätös); 3.) ehdotus neuvoston asetukseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmää koskevista täytäntöönpanotoimenpiteistä (omien varojen täytäntöönpanoasetus); 4.) ehdotus neuvoston asetukseksi yhteiseen yhdistettyyn yhteisöveropohjaan, Euroopan unionin päästökauppajärjestelmään ja kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvien omien varojen käyttöön asettamisessa noudatettavista menetelmistä ja menettelystä sekä käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä (omien varojen käyttöönasettamisasetus); 5.) ehdotus neuvoston asetukseksi arvonlisäverosta kertyvien omien varojen lopullisesta yhdenmukaisesta kantomenettelystä annetun neuvoston asetuksen (ETY, Euratom) N:o 1553/89 muuttamiseksi (ALV-omien varojen asetus) sekä; 6.) ehdotus Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission väliseksi toimielinten sopimukseksi talousarviota koskevasta kurinalaisuudesta, talousarvioyhteistyöstä ja moitteettomasta varainhoidosta (toimielinten sopimus talousarvioyhteistyöstä)

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvosto on toimittanut eduskuntaan perustuslain 96 §:n mukaisen selvityksen UJ 24/2020 vp — U 45/2018 vp Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraava lausunto:
- valtiovarainvaliokunta VaVL 4/2020 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- budjettineuvos Seija Kivinen, valtiovarainministeriö
- budjettineuvos Panu Kukkonen, valtiovarainministeriö

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto SuVL 8/2020 vp

Viitetiedot

Suuri valiokunta on aiemmin antanut asiasta lausunnon SuVL 12/2018 vp ja ottanut asiaan kantaa myös lausunnoissaan SuVL 6/2020 vp ja SuVL 7/2020 vp.

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Eurooppa-neuvosto (17. — 21.7.2020) pääsi ratkaisuun uudesta omien varojen järjestelmästä, joka tulee takautuvasti voimaan 1.1.2021 sen jälkeen, kun kaikki jäsenvaltiot ovat ratifioineet päätöksen omissa kansallisissa päätöksentekoelimissään.

Valtioneuvoston U-jatkokirjelmässä kuvataan nyt käsittelyssä olevan omien varojen järjestelmää koskevan päätösehdotuksen keskeinen sisältö verrattuna lähinnä komission toukokuussa 2020 antamaan muutettuun omien varojen päätösehdotukseen. Näitä kysymyksiä sisältyy nykyisen ALV-perusteisen omien varojen yksinkertaistamiseen, uusi omien varojen luokkaan sekä maksukorjauksiin (2 artikla), omien varojen enimmäismäärään (3 artikla), omien varojen enimmäismäärien poikkeukselliseen ja väliaikaiseen kasvattamiseen (3c artikla), omien varojen kantamiseen ja niiden asettamiseen komission käyttöön (6 artikla). Lisäksi kirjelmässä käsitellään lyhyesti mahdollisia uusia omia varoja elpymisvälinettä varten otettavan lainan takaisinmaksun rahoittamiseksi (8 resitaali).

Valtioneuvoston kanta

Nyt käsittelyssä olevalla U-jatkokirjeellä täsmennetään U-jatkokirjeessä UJ 22/2020 vp — U 45/2018 vp sekä valtioneuvoston ylimääräistä Eurooppa-neuvostoa 17. — 18.7.2020 annetussa muistiossa EUN 92/2020 vp esitettyjä Suomen kantoja omien varojen päätöksen osalta. Lisäksi siinä informoidaan eduskuntaa omien varojen päätöstä koskevasta neuvottelutilanteesta heinäkuussa tehtyjen Eurooppa-neuvoston linjausten jälkeen.

Valtioneuvosto toteaa, että se voi hyväksyä neuvoston puheenjohtajan ehdotuksen neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä, joka perustuu Eurooppa-neuvostossa heinäkuussa sovittuihin linjauksiin. Valtioneuvosto voi hyväksyä ALV-perusteisen oman varan yksinkertaistamisen Eurooppa-neuvoston päätöksen mukaisena. Lisäksi valtioneuvosto voi hyväksyä kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvan kansallisen maksuosuuden uudeksi omaksi varaksi. Kummatkin edellä mainitut uudistukset ovat Suomen kannalta taloudellisesti edullisia eikä niillä anneta unionille suoraa verotusoikeutta.

Jäsenvaltioiden perinteisten omien varojen keräämisestä pidättämän kantopalkkio-osuuden nosto 25 prosenttiin, omien varojen enimmäismäärät sekä eräiden jäsenvaltioiden saamat BKTL-perusteisten rahoitusosuuksien bruttovähennykset ovat osa Eurooppa-neuvoston saavuttamaa sopua ja hyväksyttävissä osana kokonaisratkaisua.

Valtioneuvosto pitää välttämättömänä, että jäsenvaltioiden vuotuisten enimmäisvastuiden tarkkarajaisuus määritellään omien varojen päätöksessä Eurooppa-neuvoston linjausten mukaisesti.

EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen sovelletaan tulevalla rahoituskehyskaudella nykyisenkaltaista 2 prosentin deflaattoria, joka on Suomen neuvottelutavoitteiden mukainen. Kun elpymisväline toimeenpannaan osana rahoituskehystä, tulee deflaattori sovellettavaksi myös elpymisvälineen määrään ja rahoitukseen.

Valtioneuvostolla on valmius tarkastella omien varojen järjestelmän jatkokehittämistä, kuitenkin niin, etteivät muutokset suhteettomasti lisää Suomen maksutaakkaa. Päätökset EU:n rahoituksesta kuuluvat jatkossakin jäsenvaltioille.

Viimeisteltäessä omien varojen päätöstä Suomen neuvottelutavoitteita on punnittava suhteessa Eurooppa-neuvostossa heinäkuussa saavutettuun sopuun ja Suomen kokonaisetuun.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Nyt annettavan lausunnon kohteena ovat valtioneuvoston täsmennetyt kannat EU-puheenjohtajavaltio Saksan ehdotuksesta neuvoston päätökseksi EU:n omien varojen järjestelmästä. Valtioneuvosto esittää, että Suomi voi hyväksyä neuvoston puheenjohtajan ehdotuksen neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä, joka perustuu Eurooppa-neuvostossa heinäkuussa sovittuihin linjauksiin.

Lausuntoihinsa SuVL 6/2020 vp ja SuVL 7/2020 vp viitaten suuri valiokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan lausunnon mukaisesti valtioneuvoston jatkokirjelmässä UJ 24/2020 vp — U 45/2018 vp esitettyyn toimintalinjaan ja esittää jäljempänä vain eräitä täydentäviä huomioita omien varojen päätösehdotuksen osalta. Valiokunta ei tällä lausunnollaan ota kantaa muihin monivuotista rahoituskehystä (2021 — 2027) tai elpymisvälinekokonaisuutta koskeviin kysymyksiin, vaan lausuu niistä valtioneuvoston erillisten perustuslain 96 ja 97 §:n mukaisten selvitysten perusteella.

Omien varojen päätösesityksen arviointi

Valiokunnan saamista selvityksistä käy ilmi, että Suomen nettomaksuosuus nousee heinäkuun Eurooppa-neuvoston päätöksen mukaan tulevalla rahoituskehyskaudella noin 4 prosenttia (676 milj. euroa), kun keskimäärin jäsenvaltioiden maksut kasvavat noin 10 prosenttia. Suomi on myös tulevalla rahoituskehyskaudella yksi pienimmistä nettomaksajista ja pienempi maksaja kuin yksikään maksukorjauksia vastaanottavista maista. Suomen nettomaksulaskelmaan sisältyvä osuus rahoituskehyskausittain neuvoteltavista tiettyjen jäsenvaltioiden maksupalautuksista on tulevalla kaudella 856 miljoonaa eli noin 120 miljoonaa euroa vuodessa.

Valtioneuvoston mukaan omien varojen järjestelmään tehtyjen muutosten taloudelliset vaikutukset ovat kaksitahoisia. ALV-perusteisen oman varan yksinkertaistaminen ja muoviperusteisen

oman varan käyttöönotto vähentäisivät Suomen kansallista maksuosuutta (vuoden 2018 hinnoin) 418 milj. euroa ja olisivat Suomen kannalta taloudellisesti edullisia. Omien varojen kantopalkkiot puolestaan lisäävät Suomen jäsenmaksuja nettomääräisesti arviolta 62 milj. euroa.

Omien varojen päätös sisältää myös komissiolle annettavan 750 mrd. euron lainanottovaltuuden, joka käytetään osin avustuksiin (390 mrd. euroa) ja osin (360 mrd. euroa) lainoihin. Päätöksessä jäsenmaakohtaiset vastuut on rajattu tarkkarajaisesti. Käteisvarojen käyttöönottoa koskeva vuosittainen enimmäisvastuu on kaikissa olosuhteissa rajoitettu sen BKTL-perusteiseen suhteelliseen osuuteen väliaikaisesti ja poikkeuksellisesti kasvatetusta omien varojen enimmäismäärästä, joka on 0,6 % jäsenvaltioiden yhteenlasketusta BKTL:stä. Päätöksessä on säännökset myös varojen kompensoimisesta viipymättä takaisin EU:n talousarvion oikeuskehyksen puitteissa.

Valtioneuvoston ja valtiovarainvaliokunnan (VaVL 4/2020 vp) tavoin suuri valiokunta katsoo, että Eurooppa-neuvoston heinäkuussa sovittuihin linjauksiin perustuva EU-puheenjohtajamaa Saksan ehdotus omien varojen järjestelmää koskevaksi neuvoston päätökseksi voidaan hyväksyä, kun sitä punnitaan suhteessa Eurooppa-neuvostossa heinäkuussa saavutettuun sopuun ja Suomen kokonaisetuun.

Suuri valiokunta uudistaa näkemyksensä siitä, että Suomen EU-jäsenyys perustuu sen maallemme tuottamaan kokonaishyötyyn. Kysymystä Suomen edusta ei ole mahdollista arvioida pelkästään maamme EU:n budjettiin maksaman nettomaksuosuuden kautta. EU:n budjetti on nollasummapeli, jossa jäsenvaltion saanto määräytyy tarpeen, maksut sen sijaan maksukyvyn mukaan. Rahoituskehysneuvotteluissa Suomi muiden jäsenvaltioiden kanssa pyrkii optimaaliseen maksujen ja saannon suhteeseen. Laskelmaan vaikuttaa sekin, miten kokonaisuus vaikuttaa talouskasvuun eri maissa: toisessa jäsenvaltiossa budjetilla aikaansaatu talouskasvu vaikuttaa Suomen maksuosuutta alentavasti. Todellinen hyötylaskelma perustuu kuitenkin unionijäsenyyden tarjoamien julkishyödykkeiden sekä reaalitalouden toteutumaan eikä budjetin siirtoihin. (SuVL 6/2020 vp)

Suuri valiokunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan (VaVL 4/2020 vp) näkemykseen siitä, että on tärkeätä, että ALV-perusteisen oman varan yksinkertaistaminen sekä uuden muovi-perusteisen oman varan valmistelu ja käyttöönotto etenevät. Kummatkin edellä mainitut uudistukset ovat Suomen kannalta taloudellisesti edullisia, eikä niillä anneta unionille suoraa verotusoikeutta.

Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta pitää välttämättömänä, että elpymisvälineen lainanottoon liittyviä enimmäisvastuita rajataan merkittävästi omien varojen päätöksessä. Järjestelyn poikkeuksellisuus, väliaikaisuus ja sitominen Covid-19-kriisin seurauksiin sekä vuosittaisten enimmäisvastuiden tarkka-rajaisuuden määrittely vastaavat suuren valiokunnan lausunnoissaan SuVL 6/2020 vp ja SuVL 7/2020 vp asettamia tavoitteita. Myös rahoituskehyksiin sovellettava 2 prosentin deflaattori vastaa Suomen neuvottelutavoitteita, joissa painotettiin jo vuodesta 2007 käytössä ollutta hintakorjausmekanismia. Kun elpymisväline toimeenpannaan osana rahoituskehystä, deflaattoria sovelletaan myös elpymisvälineen määrään ja sen rahoitukseen.

Suuri valiokunta pitää lisäksi tärkeänä, että oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen kytketään osaksi EU-varojen käyttöä Eurooppa-neuvostossa sovitun mukaisesti. On tärkeätä, että oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen ja EU-rahoituksen välistä yhteyttä vahvistetaan nykyisestä.

Omien varojen järjestelmän kehittäminen

Suuren valiokunnan saaman selvityksen mukaan Eurooppa-neuvostossa saavutettiin ratkaisu eräistä mahdollisista muista uusista varoista, joilla olisi tarkoitus rahoittaa elpymisvälineen takia otettujen lainojen takaisinmaksua. Ratkaisun mukaan komission tulisi tehdä mm. ehdotukset hiilidioksidipäästöjen tullimekanismista ja digitaaliverosta sekä päästökaupan huutokauppatuloihin liittyvästä rahoituslähteestä sekä etsiä myös uusia rahoituslähteitä. Näistä mahdollisista rahoituslähteistä mainittiin mm. rahoitustransaktiovero.

Suuri valiokunta uudistaa kantansa siitä, että Suomen tulee suhtautua avoimesti omien varojen järjestelmää koskevaan keskusteluun. Kun jäsenvaltioiden verotuspohja kapenee sen myötä, että osa liiketoiminnasta siirtyy verkkoon tai veroparatiiseihin, on perusteltua syytä selvittää mahdollisuudet vahvistaa julkisen sektorin rahoitusasemaa ja finanssisektorin läpinäkyvyyttä EU:n tason toimin, jolloin voitaisiin vastaavasti pienentää jäsenvaltioiden BKTL-perusteisia jäsenmaksuja. Hyvin harkituilla ympäristöperusteisilla maksuilla voidaan myös ohjata toimintaa EU:n sisämarkkinoilla toteuttamaan yhteisesti asetettuja ilmasto- ja ympäristötavoitteita. Ilmastonmuutoksen hillintää edistävät toimet ovat osoittautuneet elvytysvaikutuksiltaan hyviksi. (SuVL 6/2020 vp)

Suuri valiokunta yhtyy kuitenkin valtiovarainvaliokunnan arvioon siitä, että jatkovalmistelu edellyttää vielä perusteellisia lisäselvityksiä ennen kansallista kannanmuodostusta. Valtiovarainvaliokunta pitää keskeisenä, että päätökset EU:n rahoituksesta kuuluvat jatkossakin jäsenmaille (VaVL 4/2020 vp).

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Suuri valiokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Valiokunnan lausunto SuVL 8/2020 vp

Helsingissä 30.9.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Satu Hassi vihr
1. varapuheenjohtaja Jani Mäkelä ps
2. varapuheenjohtaja Merja Kyllönen vas
jäsen Paavo Arhinmäki vas
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Ritva Elomaa ps
jäsen Sari Essayah kd
jäsen Maria Guzenina sd
jäsen Jussi Halla-aho ps
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Ville Kaunisto kok
jäsen Kimmo Kiljunen sd
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Jouni Ovaska kesk
jäsen Lulu Ranne ps
jäsen Arto Satonen kok
jäsen Iiris Suomela vihr
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
jäsen Anne-Mari Virolainen kok
varajäsen Pasi Kivisaari kesk
varajäsen Matias Mäkynen sd
varajäsen Arto Pirttilahti kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Anna Sorto

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Perussuomalaiset katsoo, että valtioneuvoston neuvottelutavoitteeksi tulee ottaa suuren valiokunnan lausuntoon (SuVL 6/2020 vp) jätetyssä eriävässä mielipiteessä 1, VaVL 4/2020 vp eriävässä mielipiteessä 1 ja perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 16/2020 vp esitetyt näkökohdat.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

> että lausuntonaan suuri valiokunta ilmoittaa, ettei se hyväksy Euroopan komission ehdotusta omien varojen järjestelmästä ja että valtioneuvoston tulee hylätä ehdotus.

Helsingissä 30.9.2020

Jani Mäkelä ps
Olli Immonen ps
Ritva Elomaa ps
Lulu Ranne ps
Jussi Halla-aho ps

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Kokoomuksen eduskuntaryhmä suhtautuu varauksellisesti suunnitelmaan EU:n omien varojen kasvattamisesta. Suurimpina huolina kokoomuksen eduskuntaryhmällä on suomalaisten veronmaksajien kokonaisveroasteen nousu sekä uusien omien varojen suunnitteluun liittyvät riskit ja epävarmuus. Kokoomuksen eduskuntaryhmä suhtautuu varauksellisesti erityisesti tiettyihin uusiin tulolähteisiin.

EU:lla on oltava tarkka, realistinen ja kestävä suunnitelma EU:n yhteisen velan takaisin maksamiseksi. Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että uusien tulolähteiden käyttöönottoon tarvitaan oikeudellisesti sitova aikataulu. Kokoomuksen eduskuntaryhmä ei hyväksy jäsenmaksujen kasvattamista eikä myöskään leikkauksia EU:n ohjelmiin ja hankkeisiin velan maksamiseksi. Tästä näkökulmasta komission pyrkimys kasvattaa EU:n omia varoja on perusteltu, mutta omien varojen kasvattaminen täytyy tehdä tavalla, joka ei vahingoita EU:n jäsenmaiden talouksia nostamalla maiden kokonaisveroastetta. Samalla EU:n kilpailukykyä ei voi vahingoittaa suhteettomasti verrattuna muihin merkittäviin maailmantalouksiin.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä painottaa, että elpymisrahaston on oltava kertaluonteinen. Tästä syystä vaadimme, että hallitus edistää toimia, jotka parantavat jäsenmaiden velkakestävyyttä. Tämä on ensisijaisen tärkeää, ja kokoomuksen eduskuntaryhmä on toistuvasti peräänkuuluttanut velkajärjestelymekanismin käyttöönottoa sekä tiukkaa ehdollisuutta ja selkeitä kriteereitä elpymisrahastolle.

Kokonaisveroaste ei saa kiristyä

Suomessa on kansainvälisessä vertailussa yksi maailman korkeimpia kokonaisveroasteita. Tämä on otettava huomioon EU:n uusien omien varojen käsittelyssä. Kokoomuksen eduskuntaryhmä vaatii rehellistä keskustelua siitä, miten EU:n omien varojen luominen hoidetaan siten, ettei suomalaisten verotaakka kokonaisuudessaan kasva entisestään. Suomalaisten verotaakka ei saa kasvaa mahdollisten uusien EU-maksujen ja -verojen takia. Hallituksen on laadittava konkreettinen esitys, miten työn ja riskinoton verottamista kevennetään samassa suhteessa uusien EU-tason verojen ja maksujen kanssa niin, ettei EU:n omien varojen järjestelmään tuotavien uusien omien varojen maksurasite nosta Suomen kokonaisveroastetta.

EU:n uusien tulolähteiden käyttöönotto edellyttää hallitukselta voimakasta ennakkovaikuttamista

EU:n uusien tulolähteiden käyttöönotto edellyttää laajaa yhteiskunnallista ja poliittista keskustelua, jota olemme jääneet kaipaamaan Suomessa. Päätös omista varoista on Euroopan unionin tulevaisuuden kannalta olennainen. Hallitukselta odotetaan näin isoissa asioissa proaktiivisuutta ja ennakkovaikuttamista.

Valiokunnan lausunto SuVL 8/2020 vp
Eriävä mielipide 2

Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että komission esittämistä EU:n uusista tulolähteistä muovivero ja päästökauppajärjestelmän laajentaminen ovat Suomelle edullisia tapoja kasvattaa EU:n omia varoja. Hiilitullimekanismi on myös kokoomuksen eduskuntaryhmän mukaan kehittämiskelpoinen esitys. Oikealla tavalla toteutettuna se estäisi epäreilun hyödyn sellaisilta tuontitavaroilta, joiden tuotannon päästöistä ei ole maksettu, ja sitouttaisi EU:n ulkopuolisia kauppakumppaneita yhteisiin globaaleihin linjauksiin. Parhaimmillaan hiilitulli toimisi kuitenkin pelotteena, joka toteutuu vasta, jos edellä mainittuihin linjauksiin ei sitouduta.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, etteivät EU:n laajuiset digivero ja finanssitransaktiovero ole Suomelle edullisia. Digivero voi vaikuttaa kielteisesti Suomen asemaan ja talouteen. Komissio teki jo vuonna 2018 esityksen EU-tason digiverosta. Valtiovarainministeri Orpo totesi silloin, että mikäli komission digiveroesitys hyväksyttäisiin, menettäisivät Suomi ja muut Pohjoismaat verotuloja, mutta isot EU-maat, kuten Ranska, olisivat saamapuolella. Komission esitys perustui tuolloin ajatukseen, että digipalvelun käyttäjän sijaintivaltiolla olisi verotusoikeus. Suomi on aiemmin ollut sitä mieltä, että yritystoiminnasta tulisi maksaa veroja sieltä, missä arvo syntyy. Kokoomuksen eduskuntaryhmä ei pidä finanssitransaktioveroa tarkoituksenmukaisena tapana lisätä EU:n omia varoja. Vero voisi karkottaa pääomia EU:n ulkopuolisiin finanssikeskuksiin. Veron käyttöönottoon sisältyy huomattavia epävarmuuksia erityisesti Britannian EU-eron ja Lontoon Cityn finanssikeskuksen siirtymisen EU:n ulkopuolelle takia.

Elpymisrahaston on oltava kertaluontoinen

Elpymisrahaston on oltava kertaluontoinen. EU:n budjettia ei saa tulevaisuudessa rahoittaa lainarahalla. Kertaluontoisuuden varmistamiseksi on sovittava, miten uusien omien varojen järjestelmä sovitetaan yhteen jäsenmaksujärjestelmän kanssa sen jälkeen, kun lainat on maksettu loppuun. Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää tavoiteltavana sitä, että jäsenmaksut alenevat samassa suhteessa kuin uusien varojen kautta kertyy varoja Euroopan unionille olettaen, että sen tehtävät säilyvät nykyisen kaltaisina. Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että hallituksen tulisi tarkasti selvittää, miten mahdolliset uudet omat varat vaikuttaisivat Suomen verokertymiin.

Lopuksi Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää, että hallitus edistää velkajärjestelymekanismin käyttöönottoa EU-tasolla. Se kannustaisi jäsenmaita alentamaan velkatasojaan, jotta EU:ssa voidaan keskittyä niihin asioihin, jotka aidosti tuottavat lisäarvoa. EU-tason ratkaisujen tulee kannustaa jäsenmaita rakenteellisiin uudistuksiin ja kilpailukyvyn lisäämiseen. Olennaista tässä on maakohtaisten suositusten sitovuus, joita kaikkien EU-maiden tulisi noudattaa. Ilman tiukkaa ehdollisuutta EU-hankkeet ovat tuomittuja epäonnistumaan, niin kuin nähtiin talouspolitiikan ohjauspaketin (ns. six-pack) ja budjettikuripaketin (two-pack) osalta.

Oikeusvaltioperiaatetta ei voida nähdä erillisenä kokonaisuutena, vaan sen noudattaminen tulisi olla ehtona EU-rahoituksen saamiselle. Eurooppa-neuvostossa neuvotellun tukipaketin yhdistäminen oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseen on liian laveasti muotoiltu. Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää täsmällisemmät päätökset, että oikeusvaltioperiaatteen toteutumista voidaan tosiasiallisesti ja kaikissa tilanteissa valvoa tehokkaasti. EU:n rahoitusratkaisujen ja erityisesti Suomen osuuden niissä tulee olla yhteensovitettavissa Suomen eduskunnan ja perustuslakivaliokunnan määrittelemiin raameihin.

Valiokunnan lausunto SuVL 8/2020 vp
Eriävä mielipide 2

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon Suomen neuvottelutavoitteina.

Helsingissä 30.9.2020

Anne-Mari Virolainen kok
Sinuhe Wallinheimo kok
Pia Kauma kok
Arto Satonen kok
Ville Kaunisto kok

ERIÄVÄ MIELIPIDE 3

Perustelut

Komission ehdotuksessa unionin omien varojen päätökseksi ehdotetaan omien varojen määrää korotettavaksi maksusitoumusten ja maksujen osalta ja sitä että komissio voisi lainata unionin budjetti katteena 750 miljardia euroa rahoitusmarkkinoilta EU:n budjetista vuoteen 2023 mennessä tehtävien toimien rahoittamiseksi. Lainat merkittäisiin unionin käyttötarkoitukseen sidotuksi ulkoiseksi tuloksi. Vuoden 2058 loppuun saakka unionin omien varojen päätöksen mukaisia enimmäismääriä korotettaisiin vuodesta 2021 lukien 0,6 prosenttiyksiköllä, jolloin omien varojen määrät olisivat 2,06 % unionin maksusitoumusten ja 2,0 % maksujen osalta.

Kun EU:n rahoituskehyksen mukaisten maksusitoumusten ja menojen määrän oletettaisiin olevan tätä pienempi, toimii tämä väljyys ensisijaisena vakuutena unionin lainanotolle. Tosiasiallisesti ei kuitenkaan voi tietää, minkälaisille ratkaisuille monivuotinen rahoituskehys vuoden 2028 jälkeen rakentuu tai minkälaisia omia varoja siihen sisältyy sekä minkälaisia maksuvähennyksiä jäsenvaltioilla tuolloin on.

Elpymisrahastoa varten annettava 750 mrd:n lainanottovaltuus johtaa omien varojen järjestelmän muuttamiseen tavalla, jossa lopullisen menoerän tarkka arvioiminen on vaikeaa, koska lainan takaisinmaksuaika ulottuu vuoteen 2058 saakka eikä unionin rahoituskustannuksia tuona aikana voida tarkasti ennakoida. Myös nämä vastuut ovat osa Suomen kokonaisvastuita, jotka tulisi huomioida ja pystyä määrittämään tarkkarajaisesti perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla (PeVL 11/2020 vp, PeVL 12/2020 vp, PeVL 16/2020 vp).

Elpymisrahastoon liittyvät velvoitteet tulevat lisänä Suomen aikaisempiin, jo sovittuihin velvoitteisiin. Eduskunta on korostanut lausunnoissaan, kuinka ”kokonaisarvio kasvavista vastuista viime kädessä vaikuttaa siihen, voidaanko koronakriisiin liittyviä järjestelyitä pitää perustuslain mukaisina. Perustuslakivaliokunta on lisäksi edellyttänyt, että käsiteltäessä EU-jäsenyyteen liittyviä ehdotuksia valtioneuvoston selvityksissä arvioidaan taloudellisia vastuita ja riskejä kumulatiivisesti, huomioiden myös jo päätetyt ja lähiaikoina ennakoitavat, päätettäväksi tulevat asiat” (PeVL 11/2020 vp, PeVL 12/2020 vp). Tämän arvioiminen ei ole kyseisen esityksen pohjalta tarkkarajaisesti mahdollista.

Elpymisvälineeseen liittyvä järjestely sitoo eduskuntaa tämän päättäessä valtion talousarviosta vuoteen 2058 saakka, joten kysymys on pitkäaikaisesta budjettivallan rajoituksesta, jonka vaikutuksia on vaikea määritellä tarkalleen.

Lisäksi omien varojen päätökseen lisättäisiin 6 artiklaan uusi 4 kohta, jonka mukaan unionin jäsenvaltiot vastaavat siitä, että unioni voi täyttää lainanotosta johtuvat velvoitteensa. Jos EU:n talousarvion määrärahat eivät riittäisi kattamaan lainanotosta johtuvien velvoitteiden hoitamista, olisi jäsenvaltioiden asetettava tätä varten tarvittavat varat komission käyttöön. Jäsenvaltiot ovat siis viime kädessä vastuussa unionin sitoumusten kattamisesta. Suomen valtion vastuun tarkka yläraja — mukaan lukien ylitakausten kattaminen — tulee määritellä laissa (PeVL 5/2011 vp). Vaikka enimmäisvastuut voitaisiin vuositasolla rajata, on epäselvää, kuinka pitkälle ajalle vas-

tuut voivat venyä vastuiden maturiteettia kasvattamalla. On lisäksi epäselvää, edellyttävätkö nämä lisävastuut Suomen erillistä suostumusta, toisin sanoen, onko eduskunnalla mahdollisuus osallistua näihin väistyvän takaajan vastuusitoumuksia koskeviin päätöksiin (PeVL 22/2011 vp, PeVL 12/2018 vp).

Toteutuessaan ehdotukset muuttavat unionia sen toimintaa koskevien keskeisten periaatteiden osalta. Unioni ryhtyy rahoittamaan toimintaansa velaksi, ja sen velkataakka kasvaa lyhyessä ajassa tasolle, jonka hoitaminen olisi unionin nykyisen tulorakenteen puitteissa vaikeaa tai mahdotonta. Samalla se ottaisi vastuulleen turvata — ja sen jatkossa odotettaisiin turvaavan — heikompien jäsenvaltioidensa taloudellisen kestävyyden kriiseissä. Vastuun järjestelmästä kantaisivat viime kädessä jäsenvaltiot yhteisesti.

Kyseessä ei myöskään ole ”unionin sisäisen toiminnan tavanomaisena pidettävä kehittäminen”, jota on yleensä pidetty merkityksettömänä perustuslain toimivallan siirtymisen kannalta. Uusien omien varojen käyttöönotossa on tosiasiassa kyse myös suoran verotusoikeuden avaamisesta EU:lle.

Kysymyksessä - omien uusien varojen järjestelmän muuttamisessa esitetyllä tavalla - ei ole ainoastaan tilanne, jota Suomessa ei voitu perussopimuksia ratifioidessa ennakoida, ja johon ei ole siten kansalaisten antamaa mandaattia. Kysymys on myös tilanteesta, jota jopa EU:n omat toimielimet (neuvosto ja komissio) ovat viime aikoihin asti pitäneet oikeudellisesti mahdottomana.

Kysymys unionin toiminnan rahoittamisesta on hyvin periaatteellinen. Kun uusi tulkinta on kerran hyväksytty, sen soveltaminen on jatkossa helpompaa. Vuoteen 2058 mennessä unioni kokee monta uutta talouskriisiä. On epärealistista laskea sen kaltaisen ajattelun varaan, että piikkiä voisi jatkossa kasvattaa vain Suomen suostumuksella. Jos suostumuksen epääminen on jo nyt poliittisesti vaikeaa, se on käytännössä mahdotonta siinä vaiheessa, kun piikki on kerran avattu.

Lisäksi järjestely on taloudellisesti Suomelle epäedullinen — ei ainoastaan nettomaksajana — vaan myös käytetyn korkotason kautta. Elpymisrahastolle on arvioitu velkakirjamarkkinoilla todennäköisesti Ranskan valtion tasoista korkoa, eli esimerkiksi viime aikoina se on ollut 30-vuotisessa velassa 0,25 %. Suomen valtion oma velkarahoitus vastaavalle ajalle on ollut 0,1 %. Jos hallitukselle on poliittisesti tärkeää sitoutua muiden EU-maiden elvyttämiseen, se tulisi halvemmaksi ottamalla Suomen valtion nimissä velkaa ja lähettämällä rahat muille EU-maille.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

> että suuri valiokunta ei hyväksy omien varojen järjestelmän muuttamista, joka sisältää suoran verotusoikeuden avaamisen EU:lle, eikä siihen sisältyvää lainanottovaltuutta 750 mrd:lle eurolle yhteisvastuullisesti perustettavaa elpymisrahastoa varten ja pitää monivuotisen rahoituskehyksen ja kriisitoimenpiteet erillään ja ei siksi hyväksy kyseistä menettelyä

Valiokunnan lausunto SuVL 8/2020 vp
Eriävä mielipide 3

Helsingissä 30.9.2020

Sari Essayah kd